

SINDHI

(ARABIC)

(COMPULSORY)

CS (Main) Exam 2015

Time Allowed : Three Hours

Maximum Marks : 300

QUESTION PAPER SPECIFIC INSTRUCTIONS

Please read each of the following instructions carefully before attempting questions :

All questions are to be attempted.

The number of marks carried by a question / part is indicated against it.

Answers must be written in **SINDHI (Arabic)** unless otherwise directed in the question.

Word limit in questions, wherever specified, should be adhered to and if answered in much longer or shorter than the prescribed length, marks may be deducted.

Any page or portion of the page left blank in the Question-cum-Answer Booklet must be clearly struck off.

1Q. هيٺين مان ڪنهن به هڪ وٽين تي اٽڪل 600

100

لفظن ۾ مضمون لکو.

(a) نوجوانن تي وڌندڙ دماغي بوجھ

(b) ناڪامي، ڪاميابي ۽ جي ڪٿي آهي!

(c) ڇا پڙهڻ جي عادت گھٽي پئي وئي؟

(d) سماج ۾ انڌر وٽواس خلاف قدم

هيٺ ڏنل شعر ڏيان سان پڙهيو ۽ ان جي هيٺان
لکيل سوالن جا جواب صاف، صحيح ۽ سُر ڀوليءَ
۾ ڏيو.

12×5=60

ڀڄڻيون ڀڄڻيون ڀڄڻيون ته ڀارت ۾ ڪالين مان
تعليم پڙهيندڙ نوجوانن جو 80 سيڪڙو پڻ روزگار آهي.
نوجوانن کي ڏسڻ تعلق رکندڙ شخصن مان هڪ جي رويي
۾ آيو، ان انگ سان پڪاڙ نه ٿيندي. نوجوانن سان
ڳالهائيندي مان، ائين ٿي سگهان ٿو ته تقريباً 90 سيڪڙو
نوجوان ان لاءِ پڻ روزگار آهي جا ڄاڻ ته اهي غير ذميوار
۽ ڪن لائق ڪندڙ آهن. ڪي نه ڪي نوجوانن غريب
طور طريقن وارو اعتماد ڏيکارڻ جي غلطي ڪرڻ شروع ڪئي
آهي. انهن کي ڪجهه ڪرڻي ناهي ۽ صرف وڏا
پيسا ٺاهڻ آهن.

انهن ناهي ته اهي بيڪار آهن، گھڻا ته سٺي
انگريزي ڳالهائين ٿا ۽ منجهن پنهنجو پاڻ ۾ هڪ اعتماد
آهي، اهي تازه ترين پرنگ ٿون، فلمن ۽ چرچن گھڻن
جي ڄاڻ رکن ٿا، پر هڏن ڪير ان کان اڳتي وڌي ٿو ته
پوءِ هنن وائڙن چيان ڪو ڪو ڏسندا رهين ٿا. انهن
کي تمام گھڻو پيسو ڪمائڻ جي چاهت آهي، شعر جو
منڊيا به وڌندڙ اثر ۽ بگهار بابت روز ڇڏيندڙ مواد

مان ڄاڻ پوي پيئي، پر انهن کي اهو هنر ناهي.
 جنهن جي مدر سان اهي ان قسم جو ناتو ڪهائي سگهن.
 انهن جو پيمانو ڪجهه منجهيل آهي؛ انهن کان سندن
 گريجوئيشن وٺڻ بابت ڪجهه سوال پيو، ته
 تڪرر ۾ ته کين ڪجهه سمجهه ۾ نٿي ڪونه ايندي. جنهن
 وڌيڪ پڙهائي ڪرڻ آهي ته تقريبي طور ڪير به ڪونه
 ٿو ڪري. پر ڪجهه ٻيا سوال به آهن. اخلاقيات
 ۾ هلڪه چلڪ بابت سوال، ته تون ڪنهن ۾
 پڙهڻ آهين، ته تون پنهنجو وانگائي ڏوٿو وٺڻ
 ڪين. صرف ڪندو آهين. پوءِ اهي گهڻي ۾ گهڻا
 نوجوان ڇوڪرا ۽ ڇوڪريون ڇڻ مون ڏانهن منجهيل
 نظرن سان تهاڙين پيا، ”مون کي انهن سوالن جو
 ڪهڙو جواب ڏيو آهي؟“

اهو صديق نٿو ٿي ته انهن کي چيو وڃي ته
 اها سندن ئي مزدگي آهي ۽ اهي پاڻ ئي پاڻ بابت
 مون کي ڪجهه ٻڌائين، ڇاڪاڻ ته اهي هميشه ٺهيا
 ٺهيا جواب ڏيندا آهن ته جيئن ڪجهه به چئي
 جان ٿو اٿي سگهي. ”جيڪڏهن مان ان بابت گهڻي
 ڪوشش ڪندس ته پوءِ مان صديق ثابت ٿيندي.“
 اهي چون ٿا. پوءِ راتون رات نوجوانن منجهان

گوڙها پائڪ، گنڌار وڃائيندڙ، اوج ڀرجي جا
بنيامين پر اداڪار بڻجن ٿا. مون کي ميرت
نگندي جيڪڏهن ڪو به ايترو وڌيڪ اهڙيون ڪميون
پڪيون ڪهاڻيون خريد ڪرڻ جي ناداني ڪندو.

جيسن جيسن ڀارت اڳيان پيو وڌي، ته اسين
ڪو به ويچار ئي ڪونه ڪندڙ پير پيدا ڪمپلي آهي،
جن جو مقصد ئي آهي بنا ڪجهه ڪرڻ جي بهترين زندگي
جيشي. اسين پيو ٿي ڇڏي اسين بغير ڪنهن مقصد
۽ ارادي توڙي اخلاق جي اظهار ماڻهو پيا پيدا

ڪريون، جيڪڏهن پنهنجي جان ڏيڻو ۽ ڪجهه ڪم
جو ڪري ڏيکارڻ جي ڪين چون ڏني وڃي ته پوءِ ڪمپلي
پنهنجي جان ڏيڻو وارو جواب ڏيندا. اوهين ڏهن
نوجوان آهيو ته ڪجهه نه ڪجهه مقصد هئڻ چڪائي.

ٿي سگهي ٿو ته اوهان جا ويچار صحيح نه به هجن،
پر اوهان ۾ هڪ مقصد جي حمايت جي ٿرڻ هئڻ
گهرجي، اڄ ڪلهه نوجوان پنهنجي مقصد طرف ڪو
چاهه ئي ڪونه پيا رکن، هنن پير پيا ڇڏي
جواب ڏندي مون کي لکندو آهي ته ننڍن منتر صرف
پيسو ئي آهي، جيڪڏهن ڪير وڌيڪ معنيٰ خيز ڪالهه
ڪري ٿو ته اهو مڙي خارج آهي.

سوال:

- 12 (a) نوجوانن جي بي روزگاري دجا گھڙا سبب آهي؟
- 12 (b) اڄ جا نوجوان لکڪ مان گھڙي توقع رکندا ٿا؟
- (c) بقول لکڪ، اڄ هي نوجوانن جو گھڙو
ڪم ٿي مقرر آهي؟
- 12 (d) اڄ هي نوجوانن جو گھڙو ڪم ڪيئن سمجهيو
وڃي ٿو؟
- 12 (e) موجوده نوجوان بي روزگاري جو آدرسواد طرف
گھڙو لاڙو آهي؟

3Q. هيٺ ڏنل شعر جو سارُ انهيءَ ريتي اٽڪل هڻي ٿي
جهي جيترو لکو. معربان تي ڪري ان کان گھٽ نه ڪريو.
سارُ، اوهان جي سنهنجي پولي ٽيم هٿ ڪيئي.

60

دفاع جي ميدان ۾ ٻاهرين ملڪن تي گھٽ مدار رکندي خود ڪفيل
تڪميل اڄ جو نڀ نه پر رٿابندي توڙي معاشي لحاظ کان
مهورت آهي. سرڪار، گذريل دور ۾ پيداواري لياقت جي رهڻا
ڪندي هر قسم جي فوج لاءِ مهورت آهي آرڊنس فئڪٽرين ۽

ٺهڻي شعبي پبلڪ سڪنر کي پراڻو ڪيو آهي. پوءِ به دفاعي هٿيارن
 جي پيداوار جي لڳاتار ۽ صلاحيت لاءِ هندوستان کي پراڻو هٿ سڪنر
 کي وڌائڻ جي ضرورت آهي. ان سلسلي ۾ ڏيهي پيداوار کي
 هٿي ڏيڻ ۽ واڌاري لاءِ 'هندوستان ۾ ٺاهيو' جي روپ ۾
 هڪ اهم قدم کڻيو ويو آهي. دفاعي هٿيارن جي ضرورت پڻ
 تمام اڻڀار ڪانه وڌيڪ آهي جاڳاڻ ته ان سان نه صرف ڏيهي
 ٺاهڻي جي بيمت ٿي پر هڪ جي سلامتي رکڻي سڳو هٿي
 ملي ٿي.

دفاعي ميدان ۾ 'هندوستان ۾ ٺاهيو' جي پاليسي ان لاءِ به
 هلائي ويندي جو هندوستان جي سرڪار ان جي اڳي استعمال
 ڪندڙ ٿي آهي. دفاعي ماهلن واري پاليسي 'ماڻهت ڏيهي
 دفاعي صنعت جي واڌاري لاءِ سرڪاري پاليسي پلي ڀانئ ٺاهي ٿي.

مٿي 'هندوستان ۾ ٺاهيو' ۽ 'خريد ڪيو' ۽ هندوستان ۾ ٺاهيو
 کي پاهرين دنيا مان خريد ڪيو هٿان ترجيع ڏني وڃي ٿي.
 ايندڙ دور ۾ امپورٽ جي چونڊ ڏاڍو گهٽ نظر ايندي ۽
 گهربل نظام جي پيداوار ۽ ان جي وڪاس لاءِ هندوستان
 صنعتڪاري کي پهرين مواقع ڏنا ويندا. جيئن ته تڪنالاجي

جی خیال کان هندوستانی کھین کی موجودہ دور میں محل
لیاقت نہ بہ ہوئی، ان لاری اٹھن کی یا سواری رطوری باهرین
ملن سان گزلی جارحانا برار کئی کھلی ہی ساک سا
تینا لاری حامل طرح جو انتظام تی سگھی تو۔

هن محل تائین گھرو صنعتکار رکی دفاعی سیکریم
دافل طرح لاری لاسنی ۽ ایف. بی. ای. بالی چون
رین کون نونون هیون، ان لاری دفاعی پیداوار جی میدان میں
پروسی کی آسان طرح لاری کھجھ اقدام کنیا ویا آهن،
دفاعی میدان میں باهرین سیر کی کھی تی لاری ایف. بی. ای.
بالی رکی آسان طرح سمیکان وریک اھیت رکی تو،
لاسنی واری بالی رکی یہ آسان جو ویا آھی ۽ حال کھلی
پرزاء خام مال، تیسنگ اوزار ۽ پیداواری مشینری
ان هیے لاسنی جی دائری کان باهر کدیل آهن،
جی بہ کھنیون ان قسم جو حال تیار طرح چون خواهان
آون نہ کین انڈسٹری لاسنی جی ضرورت کونہ آھی.

دفاعي ميدان ۾ گھرو توڙي ٻاهرين سميرڻ گھڻا،
 ٻنهي کي وڏو موقعو ڏنل آهي. هڪ طرف سرڪار ان قسم
 جي حاضرات لاءِ پاليسي ۾ ضروري تبديليون آڻي رهي آهي
 جنهن ۾ ايف. ڊي. آءِ. سميرڻ، انسٽي توڙي هوانگي پڻ
 اچيو وڃي ٿا، ان لاءِ منجھن کي به ٿيڻا لاهي ۽ گھربل
 سميرڻ جي واڌاري واري لئنگئيج قبول ڪرڻي پوندي.
 دفاع، اهو ميدان آهي جنهن ۾ ڌاري وڏي سميرڻ،
 ٿيڻا لاهي ۽ نوان جي ضرورت آهي. ان لاءِ منجھن کي
 به عارضي مفاد ڏي وڏي مدت واري فائدي لاءِ منجھي
 ٺهڻي ٻڌائڻي پوندي. اسان کي کوجنا ۽ ترقي ۽
 پيداواري صلاحيتن ۾ خلائق انهي ڏانهن ڌيان ڏيڻ
 جي ضرورت آهي. گھرو صنعتڪاري کي وڌائڻ ۽ ڪارخانن جي
 معرڪي سميرڻ ۾ باڌيل پروٽي لاءِ پبلڪ توڙي پرائيوٽ
 ٻنهي لاءِ سھارو ڏيڻ ضروري آهي.

(لفظن 483)

20

هيٺ ڏنل ٽڪر جو انگريزي ۾ ترجمو ڪريو۔

.4Q

عربستان ۾ وڏو حصو بيان ٿي ٻنهي آهي. اُهي
 صرف واري ۽ پٿر کان سواءِ ٻيو ڪجهه به ناهي. اها واري
 ايترو ته تيز واري هوندي آهي جو ان تي اوهين ^{ڏينهن جو پيرين الڪارو}
 گھي به نٿا سگھو. انهن بيانن ۾ گھي تمام وڏي گھرائي ڏيان

يا ابي رجا حشما به باهر قتي ندين تا، جيڪي ايترو ته اونھائيءَ
 ۾ هوندا آهن جو سڄي جي ٽيڪي به انھن کي سڪائي نه سگھندي
 آهي. اهي ڇهڻا ڏهڪي ڳا، تمام دور دور تي ۽ گھٽ انداز
 ۾ آهن پر جيئي به اھڙو ڏھڪي به ڇھڻو آهي ته اهي
 سڪاڻا ڏيکڻ وٺي جي پيداوار ٿئي ٿي؛ جنھن ساء ان
 ڏسھي جو ڏورو ڀر وارو ھو تڏاڻ ساء ڀريل ۽
 سر سبز و سڪاڻا ٿي پوي ٿو. ان کي ئي پيليڪا جي وچ وارو
 زرخيز ھو 'اوپيسن' ڪري سڏجي ٿو.

عرب ماھو جيڪي شعري ڳا، باهر بيابانن ۾ رھن
 ٿا، اهي ڀورو ساه گھٽندا ئي رھن ٿا. اهي ڇھڻا ڪوڙي
 ڪري رھندا آهن جيڪي آسماني ۽ ساه ^{ڀري} ڳائي ۽ ڪوڙي
 سگھين ٿا ته جيئن اهي هڪ زرخيز زمين کان ٻين زرخيز
 زمين تائين آسماني ۽ ساه اچي وڃي سگھن، جنھن جي ڀرڻ ۽ پوکڻ ڪوڙي
 ۽ ائين لار يا اڻ ڳاھ حاصل ڪري سگھن. انھن بيابانن ۾ عرب ماھو ڦٽ ۽ ميرو

یہ کہی رہی وہی م تیار تیل خار خون گائندا اکھن. اُھی انھن
کی سکائی پورو سال پلے کانٹ لاءِ مری مڈنڈا اکھن.

انھن عربن کی پوری دنیا جا حسین و جمیل گھوڑا
دھوندا اکھن. دھ عرب اھری گھوڑی تی سوار کی کنڈی
فتر مسوس کنڈو اھی ۽ ان سان بھنھی مشریو جیات
گھری پاررن جیات پیار کنڈو اھی. دھ عرب لار ان پی
گھوڑی کان وڈیک اُٹ کار اُتو دھونڈو اھی؛ جین تہ
اھو تلو متارو ۽ مضبوط پلے دھونڈو اھی. دھ اُٹ
پن گھوڑن جینرو حال دیوی سگھنڈو اھی. عرب ماھو
اُٹ تی مال بہ دیوینڈا اکھن تہ نال بہ ان تی سوار
دھونڈا اکھن؛ اعلین دھو میلن جا میل انھن بیابانن م
پیا ہلندا اکھن. اعلین لگنڈو اھی پلے اھو اُٹ ہس
مجنی م بیابان جو جھار اھی؛ جنھن مری ملی
ان کی ان نالی سان سنڈیو وینڈو اھی.

Language and communication are something that children learn by talking to one another. But schools consider this an act of indiscipline. Instead, we have a special grammar class to learn language ! One educationist remarked, 'It is nice that children spend just a few hours at school. If they spend all 24 hours in schools, they will turn out to be dumb !' In most schools, teachers talk, children listen. The same is true for other skills also. Children learn a great deal without being taught, by tinkering and pottering on their own.

Changes in the school system, if they are to be of lasting significance, must spring from the actions of teachers in their classrooms, teachers who are able to help children collectively. New programmes, new materials and even basic changes in organisational structure will not necessarily bring about healthy growth. A dynamic and vital atmosphere can develop when teachers are given the freedom and support to innovate. One must depend ultimately upon the initiative and respectfulness of such teachers and this cannot be promoted by prescribing continuously and in detail what is to be done.

In education we can cry too much about money. Sure, we could use more, but some of the best classrooms and schools I have seen or heard of, spend far less per pupil than the average in our schools today. We often don't spend well what money we have. We waste large sums on fancy buildings, unproductive administrative staff, on diagnostic and remedial specialists, on expensive equipment that is either not needed, or underused or badly misused, on tons of identical and dull textbooks, readers and workbooks, and now on latest devices like computers. For much less than what we do spend, we could make our classrooms into far better learning environments than most of them are today.

6Q. (a) هيٺ ڏنل پهاڪا جي معنيٰ لکو ۽ پوءِ اُهي
جملن ۾ ڪتب آڻيو.

2×5=10

(i) ڪُڪرَ ڪوريءَ جي نانڊُ وڌيري جو.

(ii) آبي تاندي لاءِ بورچياڻي ٿي ويئي.

(iii) هجڻي نانو ته گهم لڙڪاڻو!

(iv) ڏورين ڏورين مان لاهان سڪال مان هون

(v) جيڏو تنهنجو نانڊُ پاڇو به اوڏيائين مڪان!

(b) هيٺ ڏنل محاورن جي معنيٰ لکو ۽ پوءِ اُهي

2×5=10

جملن ۾ ڪتب آڻيو.

(i) اڃا ڪار پڌرا سڙو

(ii) اک نهن ٿي

(iii) اڄ ڪار ڪرڻ

(iv) ڪار نهن ٿي

(v) وارو ونگو نه سڙو

$2 \times 5 = 10$

(c) هيٺ ڏنل لفظن جون صفتون لکو۔

(i) ڪارڻ

(ii) سونهن

(iii) محنت

(iv) دعوتِ ساري

(v) احابري

$2 \times 5 = 10$

(d) هيٺ ڏنل لفظن جا اسم ذات لکو۔

(i) ڪارڪرد

(ii) اچو

(iii) رقاصه

(iv) تڪڙو

(v) فريجي